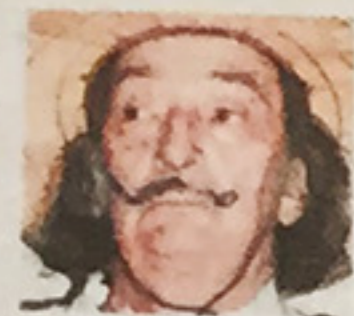

Kultur

Kulturchef: Åsa Linderborg. Redaktionssekreterare: Helena Bergstrand
Annonser: tel 08-725 20 00 Adress: Aftonbladet 105 18 Stockholm
Tel: 08-725 24 60 E-post: kultur@aftonbladet.se Internet: www.aftonbladet.se/kultur

Dagens

... konstnär

Salvador Dalí

En utställning med ett trettiotal av konstnärens bronsskulpturer, som visas på flera platser i Stockholm, invigs i dag.

» **SLUTREPLIK** Med inledningen av sin recension ville Elisabeth Åsbrink uttryckligen provocera. Men hon vill inte bli feltolkad. Då föreslår jag att hon tänker mer på hur hon vinklar och betonar.

Jag vill hävda att jag hittar fog för min kritik mot henne, i bland andra de citat jag anför. Längre ner i hennes recension finns en passage som delvis motsäger den poäng hon gör i inledningen. Men var ligger tyngdpunkten? Läsarna dömer.

Elisabeth Åsbrink säger att hon visst inte pekar ut arbetare och vänsterröstare. Hennes poäng är att "till och med den som står längst från

nazismens ideologi vad gäller värderingar, klass och politisk analys" under vissa förutsättningar skulle kunna bli en mördare.

Tänk på vinkeln, Åsbrink!

Det är också en poäng Browning gör, men det är inte en huvudpöng och han gör den med en försiktighet Elisabeth Åsbrink förbigår. Han medger nämligen att rekryteringen av männen i Reservpolisbataljon 101 kan ha varit ideologiskt riktad.

Då kan vi inte så enkelt ta hans bok som grund för att tänka att vem-somhelst oavsett tidigare politisk hänvisning som lever i ett samhälle som nazisternas kan anpas-

Elisabeth Åsbrink.

Foto: VILHELM STOKSTAD/TT

Aftonbladet
Torsdag 7 februari 2019

Aftonbladet
Torsdag 7 februari 2019

sa sig och bli mördare.

Det är fortfarande intressant i diskussionen om folk som röstar vänster (eller liberal!) är mindre benägna än högersympatisörer att bli massmördare. Att framhäva "vem-somhelst" bäddar för de som, till exempel, vill likställa nazister och kommunister.

Elisabeth Åsbrink kallar mig korkad och lättkränt och anklagar mig för att inte vilja reflektera över "de maktstrukturer som ligger till grund för ett folkmoord". I mitt korkade tillstånd trodde jag det var precis de maktstrukturerna jag efterlyste en bättre analys av.

Jonas Aghed

» **Romanen** När dödens skördar mognar (1934) av Carl E. Arwe utspelar sig helt på ett in-tagningshem för lung-siktiga, alltså männ-iskor som lider av TBC.

Huvudpersonen är Gunnar Nordbrandt, en ung man i sina bästa år, idrottsman och arbetare. Han vill inte tro att det är så illa som det verkar. Bland patienterna uppstår en religiös väckelse med frireligiös anknytning. Det ger många tröst.

Inom detta minikollektiv pågår passioner som får snabba slut. Även en beundrad doktor och hans fru, en sköterska, drabbas av döden. Det är sällsynt med en så konsekvent genomförd skildring av tillvaron på det som Sven Stolpe i en annan bok kallad dödens väntrum. Den religiösa väckelsen betyder att de av döden drabbade ser det som Guds vilja. Ett sätt att slippa en inre ångest. **Gunder Andersson**

Vilse i rymden

ESSÄ

» Lägesrapport från Aniara

Anna Hallberg, Kuba Rose, Bengt Gustafsson
2066

Aniaragymnasiet, bokhandeln Aniara, Aniaraabarn, Aniara begravningsbyrå, gruppboenden Aniara, Aniara - din frisör ...
A-ordet har sedan 1956 spridit sig i rätt många riktningar, "inspirerat", fascinerat, lämnat avtryck. Det tyder på en rätt oväntad popularitet för ett diktverk på 218 mestadels jambiska sidor, med en klart dystopisk ändalykt.

I den första av de tre essäerna i Lägesrapport från Aniara vidgår Anna Hallberg i sin essä "Var är Aniara?" att det är lätt att bli sentimental under läsningen av Harry Martinsons rymdepos, att det kan dra åt det pekorala, men hon tillägger (inom parentes), en smula gåtfullt: "liksom det mesta som har betydelse".

Och jag kan inte annat än hålla med henne: "En torrare och friare stil skulle förmodligen göra dikten bättre, men den hade inte blivit lika älskad."

Själv skulle jag dock hellre karakterisera det som en förkärlek för avrundningar: emotiva, tematiska, verstekniska. Aniara är ju trots allt närmast en svit av sångcykler, där de 29 första sångerna är idetiska med de 29 dikterna i sviten "Sången om Doris och Mima" ur samlingen Cikada.

Händelseförloppet i Martinsons Aniara fortskrider inte dialogiskt utan pul-

Göran Sommardal om Aniara - och varför nya filmen inte gör Harry Martinsons klassiska epos rättvisa

FLYKTEN FRÅN JORDEN Undergångssagan om rymdskeppet Aniara på drift i universum har för första gången blivit spelfilm.

serande framåtriktad, och människor kan framträda i egen subjektiv rätt, som mimaroben - den allseende Mimans vicevärd. Emellanåt är de inneslutna i en konflikt eller ett samförstånd, eller iakttaga i sina existentiella rörelser. Aldrig pratledes.

Att som Pella Kågerman och Hugo Lilja i filmatiseringen av Aniara göra mimaroben till en kvinna, trots att han tydligtvis om än inte alltför påträngande är en man, transformerar

Rymdeposet "Aniara - en revy om människan i tid och rum" kom 1956.

på ett olyckligt och omotiverat vis förbindelsen mellan mimaroben och den kvinnliga piloten, Isagel, från att ha karaktären av ett för hela verket typiskt uttryck för ett kompensatoriskt begär och en sinnlig men solenn fascination, till en nickande igenkännbar lesbisk kliché. Allt är naturligtvis tillåtet, om den

Pella Kågerman och Hugo Lilja har gjort filmen "Aniara".

Foto: TT

Harry Martinson med filmprojektor i hemmet i Gnesta 1954.

Foto: TT

skapar fullödiga konstnärliga resultat. Och nej, jag är knappast upprörd över lesbisk kärlek på film, men jag är kritisk mot denna genuspolitiska opportunist av samma anledning som jag vore det om en kärleksrelation mellan två män i en bok av Jonas Gardell utan godtagbara skäl gjordes om till en historia

"När Aniara publicerades 1956 bröt den ny mark"

om en man och en kvinna. Att detta bland annat iscensätts med ett par slitna slagnummer ur den amerikanska (och därmed svenska) romcom-repertoaren: bassånghängel och nakettyssande under strilande dusch - gör knappast saken bättre.

Den övergripande tematiska rörelsen i Martinsons epos beskriver ju hur vår jordiska mänsklighet blir allt mindre upplevbar som mänsklig ju längre bort från det jordiska i alla fysiska och metafysiska bemärkelser vi hamnar. Inte ens den samlade kraften av vetenskap och konst, våra unika föreställningsförmågor, som Mimas gestaltar, kan i längden hålla det mänskliga kvar i oss.

När Aniara publicerades 1956 bröt den ny mark, både idémässigt och som konstnärlig och existentiell gestaltning (Läs recensionerna!). Den innehöll en både verklig och gåtfull utmaning av människans ödeläggelse av planeten. Kågermans och Liljas filmatisering förmår inte lyfta den visionen, deras moderniserade tolkning når inte längre än till en av tidsandan välsignad naturlighet: upprörda köbildningar, igenkännbara ångestattacker, relationsterapi.

Martinsons visionära drift var att medelst Aniaras drift genom rymden föreställa sig det existentiellt otänkbara. Trots imponerande iscensättningar och ljudläggningar kommer filmen inte längre än till att tidstypt knä på visionens utanverk.

Hellre hade jag sett att filmskaparna valt att tillfoga "det lyckliga slut", som Bengt Gustafsson berättar om i sin essä "Om vanmakten och hoppet i Aniara", som ännu fanns i korrekturet, där människorna "i rymdrät bärgningskapsel" skulle fraktas till en grön planet "av enkel art" vid Proxima Centauri.

Och som Martinson själv bestämt förkastade.

Då hade vi åtminstone haft en anledning att bli upprörda, i stället för att bara sucka.

Göran Sommardal

I MORGON